

ALDEBRŐ

településképi arculati kézikönyve | 2017

készült:

Aldebrő Község Önkormányzata megbízásából
polgármester: Wingendorf János
jegyző: Gulyás Imre

314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet alapján

a

Lechner Lajos Tudásközpont,
Nemzeti Médiahatóság,
Bükk Nemzeti Park,
valamint az
Egri Járási Hivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatalának
adatszolgáltatása segítségével

készítette:

Hoór Kálmán - főépítész
Boros András - építész
Boros Marianna - környezetirányítási szakértő
Hoór Csilla - munkatárs
Harsányi Péter - munkatárs
Veres Tünde - munkatárs

felhasznált irodalom és adatbázisok:

Aldebrő Település Rendezési Terve
Heves Megye Műemlékei
Heves Vármegye Községei - ifj. Reiszig Ede dr.
aldebro.hu
openstreetmap.hu
mapire.hu
fentrol.hu
Rakonca Zoltán: Természetvédelem. Szaktudás Kiadó Ház Budapest 2002
A Hevesi füves puszták tájvédelmi körzet. Bükk Nemzeti Park Igazgatóság Eger 2005
Bepillantás Dél-Heves Természeti Értékeibe Üröm Környezet-és Természetvédelmi
Egyesület, Heves Eger 2013
wikipédia.hu
bnpi.hu
egriborut.hu
Mátraalja borvidék ismertető
kaptarko.hu
Bábakalács füzetek-10 Jeles kövek
„Zöld Horizont” Bükk nemzeti park.
Veres Zsolt: Homokkő Birodalom Észak Magyarországon. Természet Világa 146. évfolyam.
4. szám

2017

TARTALOM

Tartalom	3
Bevezetés.....	5
Aldebrő bemutatása	6
Örökségünk	10
Település-karakterek	32
Jó példák történeti I. karakterű településrészhez.....	37
Jó példák történeti II. átalakuló karakterű településrészhez	41
Jó példák telepített I. karakterű településrészhez.....	44
Jó példák telepített II. karakterű településrészhez.....	46
Ajánlások, építészeti útmutató.....	48
Jó példák sajátos építményfajták, reklámhordozók, utcanévtáblák	66

BEVEZETÉS

A településképi arculati kézikönyv a település bemutatásával az épített és természeti értékek megismertetésével, útmutatóval segíti a település fejlesztésében érdekelteket.

Észak-Magyarország, ezen belül Heves megye bővelkedik régi korok történelmi emlékeiben. Ezer év hosszú idő, mégis rohanó világunkban hajlamosak vagyunk elfelejteni mit is jelent ez az örökség. Házaink, templomaink néma tanúi ezeknek a koroknak, még akkor is, ha egy-egy település fejlődésének folytonossága a viharos történelmünknek köszönhetően többször megszakadt. Talán éppen ezért fontos olykor vallatóra fognunk szülőföldünk néma köveit. Nézzünk körül egy pillanatra! Vegyük észre rejtett értékeinket! Ne tévesszen meg minket az sem, ha az idő nyomot hagyott rajtuk. Saját történelmünket rejtik e falak, melyeket hozzáértéssel, szeretettel és hittel a mi feladatunk megőrizni, hozzáadva saját korunk értékeit.

Ez a kézikönyv ebben az értékmegőrzésben és értékteremtésben kíván segítséget nyújtani, röviden bemutatva a település épített és természeti adottságait. Az örökségünk fejezetben kiemeljük azokat az objektumokat, épületeket, műemlékeket, melyek a település önazonossága szempontjából kiemelkedő helyet foglalnak el. Az ajánlások fejezetben áttekintést nyújtunk a község különböző karakterű részeiről, valamint az útmutatóban fogalmazzuk meg arról, hogy milyen építészeti eszközök révén tudjuk kedvezően befolyásolni egy-egy utca, településrész összképét. Az utolsó, jó példák fejezetben pedig olyan – a településen található – épületek, utcaképi elemek fotóit közöljük, melyeket vagy egészüket, vagy részletmegoldásait tekintve példaértékűnek tartunk. A kézikönyv csupán egy útmutató, nem helyettesítheti a döntéshozók, az építetők odafigyelését, az építészek felkészültségét, az építésben résztvevők felelősségét.

ALDEBRŐ BEMUTATÁSA

Az egykori tarnamenti kavicsbányában későrézkori (péceli kultúra) telepnyomok és későbronzkori (gávai kultúra) urnatemető leletei kerültek napvilágra. A mocsárosi határ dombvonulatának egyik homokbányája honfoglaláskori temető emlékanyagát hozta felszínre. Az Arany János utca nyugati háztelkein a pilinyi kultúra urnatemetőjére bukkantak az építkezések során.

Az aldebrői határban két középkori falu feküdt: Balpüspöki és Csal. Balpüspöki neve 1473-ban fordul elő először. 1549-ben néptelen, ettől kezdve sohasem népesült be többé. Csal falu nevét 1317-ben említi először egy oklevél. A XV. században Debrő, Tófalu és Kél helységekkel együtt említik. 1549 óta ez is néptelen pusztá, határa beolvadt Debrő falu határába. De az itt levő Csal, vagyis Csala várának emlékei később is feltűnnek az oklevelekben. 1701-ben a Csalavár tövében elterülő Csalaváralja pusztát is említik, de ennek határai már nem voltak elkülönítve Debrő határától. 1711-ben a debrői vár birtokainak német összeírója a debrői erdőben még látta az elpusztult Csala várának egyes romjait, de a vár nevét tévesen Selgi várnak írta.

Aldebrő település ennek az elpusztult Csalavár-aljának helyén, a deprői határban 1740—1743 között létesült. 1740 —1741. évben vásárolta meg a deprői uradalmat az Aspremont és Althan családoktól Grassalkovich Antal, a későbbi kamaraelnök. Az uradalomhoz tartozó falvak felsorolásában Aldebrő neve az első. 1743. április 24-én Grassalkovich kiadta telepítési szerződését az Aldebrőre települni kívánó sváb és más telepések számára. Ebben elrendeli, hogy a vár alatt elterülő határrészt ezután Al-Döbrőnek kell nevezni. Rövidesen kijelöli nekik a helyet, ahol téglából — és nem fából — felépíthetik házaikat. Hogy pedig a hely mielőbb benépesüljön, 6 évig mentesülnek vármegyei adók alól. Aldebrő határát a Feldebrővé átkeresztelt Debrő határából szakították ki, igen szűkösen, ezért az új telepések külső szántóterületet nem kaptak, hanem házaik kertjét és a kertalját kezdték felhasználni a környéken már régóta divatozó magyar dohány termesztésére. Aldebrőn sohasem alakítottak ki jobbágytelkeket, a falu mindig megmaradt dohánytermelő zsellérfalunak. 1840-ben gr. Károlyi György vette bérbe a csődbejutott legifjabb Grassalkovich Antaltól, 1847-ben pedig végleg megvásárolta, a deprői uradalom többi falujával együtt. 1827. augusztus 20-án tűzvész hamvasztotta el az egész falut, ekkor leégett a templom, belülről is, továbbá az iskola, paplak, 156 ház. Mindössze 21 ház maradt épen. A templom felépítése 2 éven belül megtörtént, de a torony csak 1876-ban épült újjá.

Aldebrő-történelmi pillanatkép

Báró Grassalkovich Antalnak 1743. ápr. 24. Debrőn kelt biztosító levele Debrő vár alatti területének Al-Debrő alatt svábokkal való megszállítására.

Jogbiztosítás

amely kiadatott az újonnan jött sváboknak és másoknak, így a mostaniaknak, mint a jövőbelieknek, akik falusi birtokot fogadnak el ezentúl Aldebrőnek nevezett vár alatti földemen.

Először: Ki fognak hasítani, és ki fognak jelölni nekik egy helyet, ahol az uraság rendelkezését követve megépítik a saját házukat, mégpedig tisztességeset, nem fából hanem kemény téglából.

Másodszor: Szántóföldet fognak hasítani nekik, amit két nyomásra osztva minden egyes telket illetőleg osztályba sorolnak aszerint, hogy a telepes egész vagy fél telket vállal-e. A levegőből is kijelölnek egy bizonyos részt, és amennyiben ez nem elég nekik, az uraságnak gondja lesz rá, hogy a jövőben más mezőiből megsegítse/kielégítse őket.

Harmadszor: Épületeikre és fűtésre szabad fát szedni, de eladni most és a jövőben is tilos, kivéve azt a fát, ami tulajdon irtásukból kerül ki.

Negyedszer: Szőlőnek is jelölnek ki helyet részükre, amelyet mikor művelni kezdenek, onnantól ami a művelés kezdetétől hat éven keresztül mentes lesz minden hegyvámától, és sem az uraságnak, sem a vármegye költségére nem tartoznak semmit fizetni, de minden szőlőművelésre vállalkozó személy kötelescédulát húzni az uraság tisztartójától, hogy később tudni lehessen az ő művelése kezdetének idejét/hogy ő mikor kezdte művelni (a szőlőt), amikor pedig letelnek az (adó)mentességével, hetedet rójanak le belőle/utána.

Ötödször: Amikor pedig ezt a települést, ahol birtokosok, teljesen el-foglalják, (azaz) jelen (levelünk) keletkezésétől hat éven át a vármegye költségére egyáltalán semmit nem adóznak, és minféle katonai beszállástól és Torspont nevű szállítás alól is mentesülnek. A hat év elmúltával pedig a nemes vármegye összeírása szerint arányosan és mérsékelten adóznak.

Hatodszor: Mentességet élveznek az uraság részéről is három évig, ameddig az uraságnak kétségtelenül semmit nem fizetnek, sem robotot, sem a zöldségeskertből, sem a káposztáskertből semmit sem adnak ezalatt, hanem csak az őszi és tavaszi gabonából kötelesek megadni a hetedik keresztet vagy

Hetedszer: Ha pedig a három év elmúltával sem kívánják teljesíteni a robotot, pénzen is megválthatják, mégpedig úgy, hogy az egész (telkes) vagy saját szántót birtokló telepes évenként 12 forintot fizet az uraságnak, a fél telkes vagy fél szántót birtokló telepes 8 forintot, a többiek pedig, akiknek szántójuk nincsen, csak házuk és kertjük, 4 forintot fizetnek. S ennek felét Szent György napján, másik felét pedig Szent Mihály napján róják le.

Nyolcadszor: Szaporább betelepülésük érdekében addig is, míg szőlőket telepítenek, kapnak egy csapszékot Szent Mihály napjától újévig, amikor pedig már el lesznek látva az uraságnak is hasznot hozó szőlőkkel, akkor Szent Mihály napjától fél évig engedélyezzük a csapszékot, de a mézszárszékot, mint úrjogát fenntartjuk az uraságnak.

Kilencedszer: Egyébként szigorúan örködni kell, hogy az elvállalt/elfoglalt falusi birtokot ne kívánják elhagyni az uraság tudta és beleegyezése nélkül, és minden vagyonuk elkobzásának és személyük bebörtönzésének büntetése alatt lehet megszökni. De ha ezek közül valaki a maga helyére állít egy másik alkalmas telepest, akkor neki szabad költözést engedélyezünk. Amikor pedig valaki – akár távozni, akár maradni akar – eladja a házát, szokás szerint a ház értékének huszadrésze az uraságnak jár.

Tizedszer: mivel az országban itt-ott szokás a földesuraknak évente konyhafelszereléseket adni, ennél fogva azt az úrjogát is fenntartjuk, és meghatározzuk, hogy az (adó)mentesség éveinek elmúltával a konyhai felszereléseket ilyenképpen adják meg.

Ezt a levelet átadjuk nekik emlékeztetőül az urasági jogok épségben tartására.
Kelt Döbrön 1743. ápr. 24 én.

Ő szent királyi felsége valóságos belső titkos tanácsosa, és a királyi személyes jelenlét bíróságának magyarországi helytartója.

Báró Grassalkovich Antal s.k.

(Eredetije országos levéltár. Htt. Urb. Cottus Heves, az 1770-iki urbarialis tabellák.)

ÖRÖKSÉGÜNK

Ebben a fejezetben bemutatjuk a település épített és természeti értékeit

Települések épített értékei (általános áttekintés)

Az épített örökség megóvása és fenntartása az emberiséggel egyidős. A jelentősebb építmények vagy épített környezetek védelmét napjainkban is előírások, jogszabályok határozzák meg, ezáltal is elősegítve a jövő nemzedékek részére történő épített kulturális értékek megismerését, megőrzését.

Az épített örökségvédelem fokozatai:

Nemzetközi védelem – világörökség szintjén meghatározott építmény, vagy környezet megőrzését, nyilvántartását szabályozza.

Országos védelem – műemlékvédelem, amely az országos szinten meghatározott építmény, vagy környezet megőrzését, nyilvántartását szabályozza.

Helyi védelem - helyi, önkormányzati szinten meghatározott építmény, vagy környezet megőrzését, nyilvántartását szabályozza.

„A helyi védelem célja egy adott településnek és környezetének, az ott megtalálható értékes építészeti, táji, valamint az épített környezettel összefüggő természeti jellegzetességeknek minél hitelesebb és teljesebb megőrzése.”

Településképíleg meghatározó - helyi, önkormányzati szinten, településkép szempontjából meghatározó építmény vagy környezet nyilvántartása az arculati kézikönyvben, melyek később helyi védelem alá is kerülhetnek.

A fennmaradt és védelemre méltó épületek, épített környezetek, mind történeti, mind pedig művészettörténeti szempontból jelentős értéket képviselnek, ugyanakkor az adott közösség önmeghatározásának is fontos pillérei. Fenntartásuk és méltó hasznosításuk tehát gazdasági, kulturális, végső soron településpolitikai érdek.

Nemzeti emlékhely

A nemzeti emlékhelyek történelmünk legfontosabb helyszínei, az emlékezet egyszerre szimbolikus és valóságos terei. Bár gyakran fontos építészeti alkotások, nem elsősorban műemléki szempontok alapján számítanak jelentősnek, hanem kiemelkedő történelmi szerepük miatt.

Történelmi emlékhely

A történelmi emlékhelyek az emlékezet olyan fontos helyszínei, amelyek nemzeti, felekezeti, regionális vagy kisebbségi szempontból kiemelkedőnek minősülnek. Bár gyakran fontos építészeti alkotások, nem elsősorban műemléki szempontok alapján számítanak jelentősnek, hanem kiemelkedő történelmi szerepük miatt.

Aldebrő épített értékei

Szentlélek templom (Vörösmarty út 2.)

A XVIII. század közepén Württen-bergből telepített német lakosságnak temploma nincs. Az első szilárd anyagból készült templomot Grassalkovich Antal földesúr építette 1760-ban a Szent Lélek tiszteletére. 1762-ben Eszterházy Károly szentelte föl. Ekkor egy oltára van, sekrestyéje boltíves, homlokzatán kő torony áll. A templomról bővebb leírást nyújt az 1810. évi egyházlátogatási jegyzőkönyv, amely szerint a templomot sík mennyezet fedi, tornyában három harang, falazott karzata van és a fő oltárkép azt ábrázolja, ahogyan a Szent Lélek Pünkösdkor leszáll az apostolokra. A falakon Krisztus, Mária, Szent Vendel és Szent Egyed festményei. 1821-ben megújítják a főoltárt és kifestik annak környékét 700 forintért. 1827. augusztus 20-án délben a templom és az 1790-ben épített plébánia 156 házzal együtt leégett, csupán a boltíves szentély, az oltár és az oltárkép maradt sértetlen. Két év múlva Grassalkovich mesteremberei a templomot helyreállították. 1832-ben a régi orgonát újjal cserélték föl és Lieb Antal egri festővel 300 forintért az egész szentélyt kifestetik és az orgonát bearanyoztatják. 1857-ben Staud András pesti harangöntő 100 fontos harangot önt a templom számára. 1866-ban Sajósy Alajos egri festő őrangyalt ábrázoló mellékoltár-képet festett. Az új oltárképet 500 forintért aranyrámásztól együtt 1873-ban rendelték meg és 1876-ra készült el. Ugyanekkor Tancsa Lajos festő 400 forintért az egész templomot kifestette és az oltárt újra-aranyozta. Kobza Gusztáv orgonaépítész 700 forintért új hatváltós orgonát szállított. A megrongált tornyot az új kegyúr, gróf Károlyi György újból felépíttetni szándékozott.

Kváderozott sarkú, előrelépő- torony, emeletén körben 4 félkörös záródású zsalus harangablak, egyszerű, megújított sisak, kosáríves bejárati kapu. Keleti homlokzatán egy magasban álló félkörös, zárkóves záródású kisebb és két nagyobb ablak. Balról féltetős sekrestye, a nyugati homlokzaton három azonos ablak. Egyenes záródású, visszalépő szentély. Nyeregtető, palahéj.

Nepomuki Szt János szobor – műemlék (Vörösmarty u. 21. sz. ház előtt)
Lépcsős kőalapon álló párkányos pillértörzs, rajta ívelt lábazon álló szépen faragott Nép. Szt János szobor. Felirata: JOSEPH BOUR 1800

Mária-oszlop – műemlék (külterület Vörösmarty út végén)

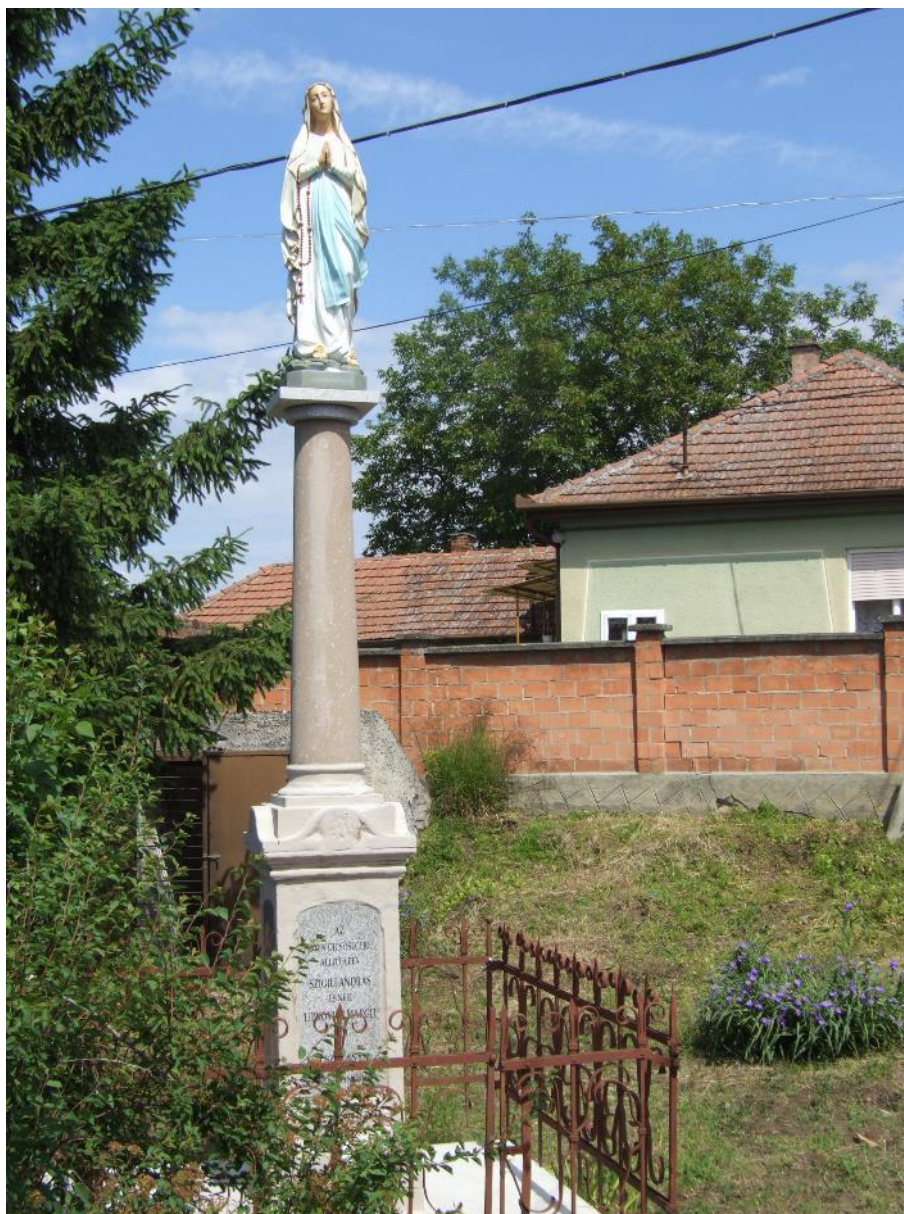
A falu szélén álló Mária-oszlop kőtalapzaton áll. Fejezetes oszlopon Mária-szobor. Kovácsoltvas kerítéssel kerítve.

**Szent Donát szobor (külterületen Vörösmarty út végén szőlőföldek)
(településképileg meghatározó)**

**Mária szobor (Árpád út 15. előtt)
(településképileg meghatározó)**

**Szent Antal szobor (Vár út 1 előtt)
(településképileg meghatározó)**

**Szent Vendel szobor (Árpád út 2. előtt)
(településképileg meghatározó)**

Népház Árpád út 1. (helyi védett)

Plébánia ház Grassalkovich u. 2. (helyi védett)

Lakóépület Grassalkovich u. 5. (helyi védett)

Lakóépület Vörösmarty u. 2. (helyi védett)

Lakóépület Vörösmarty u. 9. (helyi védett)

Lakóépület Árpád u. 4. (helyi védett)

Lakóépület Árpád u. 51. (helyi védett)

Polgármesteri Hivatal Arany J. u. 1. (helyi védett)

Lakóépület József A. u. 2. (helyi védett)

Építészeti részletek

Értékmentő önkormányzati felújítások 2005 - Népház, Gazdaház -

A Verpelét – Aldebrő – Kápolna út mentén több hasonlóan szép ház található.

Sajnos ezen az úton évek óta folyamatosan hatalmas teherautók szállítják a követ a Mátrából, útépítéshez. A házak megrepednek, az utak tönkremennek, közlekedni veszélyes. Szállíthatnák vasúton is a követ, de a fuvaros lobbija egyenlőre erősebb, mint a józan ész.

Települések védett területei és természeti értékei (általános áttekintés)

Településünk védett területeit és természeti értékeit akkor ismerhetjük meg a legjobban, ha tisztában vagyunk ezen területek védelmét meghatározó szabályokkal és a besorolások lényeges szempontjaival. Mi is a természetvédelem feladata? Az 1996-ban életbe lépett természetvédelmi törvény bevezette a természeti értékek és területek általános védelmét, mely kiterjed a tájra, a vadon élő élővilágra, a természeti területekre, az élőhelyekre és a földtani természeti értékekre. Az ember által nem bolygatott területen még lehet passzív természetvédelmet folytatni, de területeink döntő részén már szükséges a cselekvő aktív beavatkozás. A természetvédelem célja a tudományos és kulturális szempontból legjelentősebb természeti értékek természetes vagy ahhoz közeli állapotban való megőrzése, fenntartása és bemutatása révén azok közkinccsé tétele.

Fontos tudnunk, hogy a természet közvagyon, országhatárokon belül nemzeti kincs, ennek megőrzése gyarapítása minden generáció feladata. Ezen feladat ellátásához ismeretekre van szükség, oktatással, képzéssel, tudatformálás segítségével sokat tehetünk a természetvédelméért. Mire is kell figyelniük? Rövid összefoglalásként földtani, növénytani, állattani értékeinkre és közérzetünk szempontjából kiemelten fontos tájképi értékekre. Épített környezetünk szépségét emelik kultúrtörténeti értékeink, melyek múltunk, történelmünk fontos alkotásai, elődeink, őseink megmaradt emlékezete.

Településünk természeti és kultúrtörténeti értékeinek felméréséhez, bemutatásához ad segítséget az alábbi rövid rendszerezés, mely a legfontosabb védett terület típusok listáját, illetve értelmezését tartalmazza:

Nemzeti park az ország jellegzetes természeti adottságaiban lényegesen meg nem változtatott, olyan nagy kiterjedésű területe, melynek elsődleges rendeltetése a különleges jelentőségű, természetes növény- és állattani, földtani, víztani, tájképi és kultúrtörténeti értékek védelme, a biológiai sokféleség és természeti rendszerek zavartalan működésének fenntartása, az oktatás, a tudományos kutatás és a felüdülés elősegítése.

Tájvédelmi körzet az ország jellegzetes természeti, tájképi adottságokban gazdag nagyobb általában összefüggő területe, tájrészlete, ahol az ember és természet kölcsönhatása esztétikai, kulturális és természeti szempontból jól megkülönböztethető jellegű alakított ki, és elsődleges rendeltetése a tájképi és természeti értékek megőrzése.

Természetvédelmi terület az ország jellegzetes és különleges természeti értékekben gazdag, kisebb összefüggő területe egy vagy több természeti érték illetve ezek összefüggő rendszerének védelme.

Természeti emlék valamely különlegesen jelentős egyedi természeti érték, képződmény és annak védelmét szolgáló terület.

Ökológiai folyosó az egyes védett természeti területek, valamint egyes védett természeti területek védőövezete, Natura 2000 területek, érzékeny természeti területek és a természeti területek között a biológiai kapcsolatokat biztosító, vagy ezt elősegítő területeket, területsávokat és területmozaikokat, és ezek láncolatát, valamint az ezeken található élőhelyeket jelentik.

Ökológiai hálózat egyes védett természeti területek, valamint egyes védett természeti területek ökológiai (zöld) folyosókkal biztosított biológiai kapcsolatainak egységes elnevezését jelenti.

Érzékeny természeti terület az olyan extenzív művelés alatt álló terület, amely a természetkímélő gazdálkodási módok megőrzését, fenntartását, ezáltal az élőhelyek védelmét, a biológiai sokféleség fennmaradását, a tájképi és kultúrtörténeti értékek megőrzését szolgálja.

Natura 2000 terület (európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű terület) külön jogszabályban meghatározott különleges madárvédelmi terület, különleges természetmegőrzési, valamint kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területnek kijelölt terület, illetve az európai unió által jóváhagyott különleges természetmegőrzési, valamint kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület.

Egyedi tájértéknek minősül az adott tájra jellemző természeti érték képződmény és az emberi tevékenységgel létrehozott tájalkotó elem, amelynek természeti, történelmi, kultúrtörténeti, tudományos vagy esztétikai szempontból a társadalom számára jelentősége van.

A településre vonatkozó természeti értékeket jelen fejezet térképmelléklete tartalmazza. A település természetvédelmével kapcsolatos kérdések a Bükk Nemzeti Park felügyelete alá tartoznak.

Aldebrő természeti értékei

Fedezzük fel hazánk legkülönlegesebb, ám kevésbé ismert természeti csodáit. Európa szívében számos olyan természeti értéket és hungarikumot találhatunk, mely teljesen egyedülálló a világon. Nem is hinnénk, hogy milyen különleges természeti képződmények, állatok vagy növények osztoznak velünk a Kárpát medence kis ékszerdobozán Magyarországon. Igazi növénykülönlegesség a világon egyedül a Mátrában élő juharfaj a mátrai juhar. Parádsasváron mindössze egy példány élt ebből a fából, amit Papp József talált 1952-ben. Nemrég megtalálták a Mátraalján is, Aldebrő község északnyugati határában, ahol öt középkorú példány áll az erdő szélén. A ma ismert nemzetségtársaitól eltérő leveleket hajtó juharfa legközelebbi rokonai a földtörténeti miocén korban, mintegy 15-20 millió évvel ezelőtt éltek a levélnyomatok tanúsága szerint, innen kapták a ma élők az „Ősjuhar” elnevezést.

Aldebrő az egri borvidék egyik kedvelt borvidéki települése. Köszönhető ez őseinknek, akik az 1740-es években Németországból települtek be, és akik magukkal hozták a munka és ezzel együtt a szőlőművelés szeretetét. Rácz Pál kompolti pincemesternek köszönhetően, sikerült mára méltán világhírűvé vált Debrői Hárslevelű bort megőriznünk, hiszen a filoxéra járvány után az általa megtalált utolsó tőke hárslevelű szaporításával és további nemesítésével elérte a kiváló minőségű szintet. Kiemelkedő nemzeti értékünknek tartjuk, ezért bízunk abban, hogy nemsokára hungarikummá válik.

Természeti értékünk a horgásztavak és környéke. Aldebrő külterületén három mesterséges horgászta várja az idelátogató turistákat. Az egyesület fontosnak tartja, hogy nyugodt környezetben kellemes szórakozást nyújtson a horgászatot kedvelőknek. A tavakban fogható apró hal (keszeg, törpeharcsa, sügér), növényevő (ponty, amur), illetve ragadozó (harcsa, csuka).

A település közvetlen környezetében sok szépségre bukkanhatnak a vállalkozó kedvűek. A Tarna patak és az előbbieken említett „horgász tavak” különleges helyet foglalnak el a településképben. Ezek a vizek mindig is hozzá tartoztak a lakosok életéhez. Habár ma már nem mosnak a patakban, azért egy forró nyári napon még mindig jó szórakozási és felfrissülési lehetőséget jelent a patak vize.

Kellemes sétát kínál a patakpart, a tavak környéke és a rétek kitaposott ösvénye. Ha jól figyelünk, rábukkanhatunk a vaddisznók csapására, madarak fészkeire. Ha szerencsénk van egy-egy nyulat vagy egész őzcsordát is megpillanthatunk.

A szőlőkedvelők vegyék az irányt a szőlőhegy felé. Megmászva a „magyalos” meredek lejtőjét, amely egyébként télen remek szánkózó hely, gyönyörű kilátás tárul elénk. Tiszta időben jól kivehetőek a környező települések, akár megszámlálhatjuk a templomtornyokat is.

Aldebrő, ez a kis sváb település arra vár, hogy felfedje értékeit, finom étkeit és kiváló borait, az erre járónak, aki tovább haladva útján élményekkel telve, jó szívvel emlékezzen az itt töltött időre.

Egyedi tájértékek

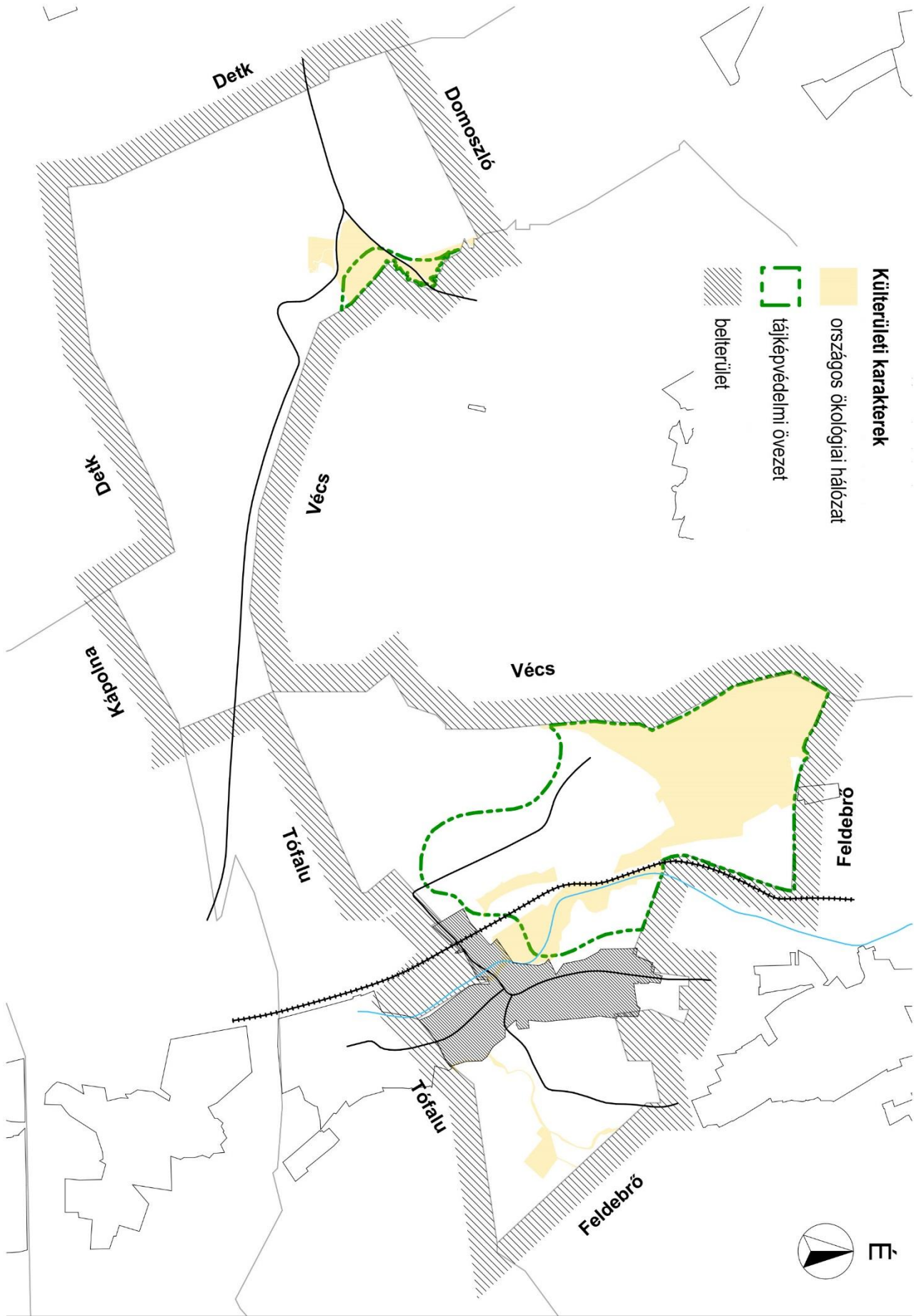
Mezsgye zömében kökény és vadrózsa cserjékből, valamint elszórtan fehér akác, kőris fákból áll. Egy közönséges diófát is telepítettek a mezsgyébe. Intenzív művelésű szőlőtábla területét választja el, a legelő területtől. Hossza 500 m, szélessége kb. 3-4 m.

Újfalusi temető, régi síremlékek a temető telekhatára mentén, egy sorban egymás mellett. Főként kereszt alakú fejezettel rendelkeznek, illetve oszlopos, szív alakú síremlékek is előfordulnak. Anyaguk riolittufa, dácittufa, műkő. Több síremlék esetében kétoldali befaragott oszlopok láthatók, a síremlékek feliratozottak.

Aldebrő község természeti értékei 2017

TELEPÜLÉS-KARAKTEREK

Ebben a fejezetben és az elkövetkezőkben a település építészeti karaktereivel foglalkozunk

Építészeti karakterek osztályozását sokféleképpen közelíthetjük meg. Az építés ideje, a kor amiben az épület megszületett mindig nyomot hagy a külső megjelenésén is, ezért olyan osztályzási rendszert választottunk, mely alapvetően az építési korszakok alapján határozza meg a karaktereket. A karakterek azonosításában nagy segítségünkre vannak a katonai felmérések I-III. katonai felmérés (1763-1887) valamint Magyarország Katonai Felmérése (1941), továbbá a 60-as évek légifelvételei.

Történeti I. karakterű településrész (1763-1920)

A török dúlás alatt az ország jelentős területe elnéptelenedett és falvak váltak pusztává a hódoltság területén, mely a mai Magyarország jelentős területeit érintette. A 150 éves török uralom után újra benépesülő falvak a 18. sz.-tól az első világháborúig megszakítatlan fejlődést mutatnak, mely a népi építészeti változatos formáit alakította ki. Sok településen még ma is azonosíthatóan létezik ez a karakter. Megőrzése közös érdekünk.

Történeti II. karakterű településrész (1920-1945)

A két világháború között a trianoni trauma után ismét megfigyelhető egy fellendülés, mely bizonyos településeket vidéken is megérintett. Még a „boldog békeidőkben ideális körülmények között alkotó építészek, Kós Károly és a „Fiatalok” köre olyan építészeti stílust teremtett, mely a 30-as években is termékeny talajra talált a vidéki építészeti környezetben.

Telepített I. karakterű településrész (1950-1960)

A két vesztes világháborút és az erőszakos államosítást követően a termelészövetkezetek fellendülő időszakában és a „háztáji” termeléssel kiegészítve a vidéki lakossága gazdasági erősödését jelzi a „kockaházak” tömeges elterjedése. Ez a népi építészettel való radikális szakítást is jelentette, ugyanakkor talán ez az utolsó korszak, amikor falvaink egységes utcaképpel rendelkeztek.

Telepített II. karakterű településrész (1990-)

Az 1990-es rendszerváltás után kialakuló gazdasági helyzet, valamint az építőipari anyagok egyre szélesedő választéka a vidék egységes építészeti arculatának teljes felbomlásához vezetett. Az új telekosztások jellemzően az oldalhatáron álló beépítést elhagyva szabadon álló formát részesítették előnyben. A motorizációval együtt a gépkocsi is, mint jelentős vagyontárgy helyét követelt magának az ingatlanon. A „nappali” helyiség megjelenésével és a tetőtérbeépítések elterjedésével léptékváltáson mennek keresztül házaink.

Mezőgazdasági birtokközpontok

A mezőgazdasági birtokközpont az 1990-es években felszámolt TSZ birtokközpontok újra hasznosulása, az ezzel kapcsolatos átépülés, napjainkban is folyamatban van, illetve új birtokközpontok kialakulása is megfigyelhető.

Ezeknél a külterületi természetben való építettségük okán az építésnél, átalakításnál, bővítésnél a kilátásvédelem, rálátásvédelem és tájvédelem szempontjait is javasoljuk figyelembe venni.

Üdülőházas karakterű településrész

A 80-as évekre már a lakosság jelentős része rendelkezett gépkocsival. A városi létből a vidék nyugalmaiba vágyók körében közkedvelté vált a „vikendház”. A hétvégéken megelevenedő jellemzően külterületeken lévő épületek sajátos világot képeznek mind a mai napig.

Átalakuló településrész (kiegészítő karakterjellemző)

A fenti karakterek a legritkábban jelennek meg tisztán. Ott ahol a változás olyan mértékű, hogy az eredeti karakter nehezen felismerhető, esetleg csak az utcaszerkezet és a telekosztás őrzi azt ott az „átalakuló” településrész megnevezéssel jelöljük az eredeti karakter nevének megtartása mellett.

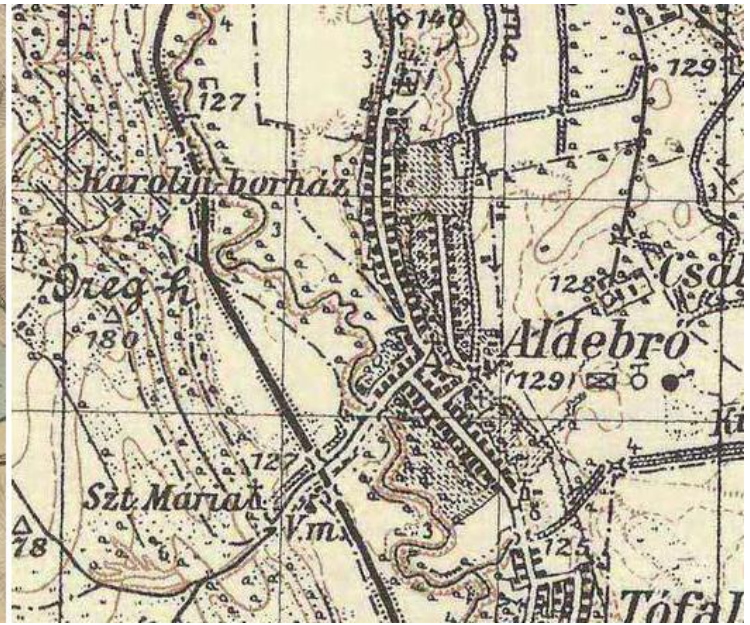
Aldebrő település karaktere

A Verpelét—Kápolna közötti országút mentén húzódó falu két nagyobb részből áll: a templomtól délre fekvő Óreg falu és az északra eső Új falu. A kettőt a hagyományosan Templom köznek nevezett rövid utca köti össze, melynek folytatása a vasútállomás irányában az 1920 óta kiépült két ház sor. Kisebb utca még a Bika köz, a Tó nevű falurész 1945 után települt be. Általános a soros elrendezésű szalagtelek, melyen többnyire két család lakott. Szokásban volt a lakóház egy részét zsellércsaládoknak bérbe adni, akik munkával fizették meg a bérletet. Az utca vonalán a lakóházzal szemben épített kamra (alatta pince), jellemző a faluképre. 1900 körül sok kerítetlen, kapu nélküli udvar volt jellemző („kerítetlen porta”). Azóta mindenhol utcai kerítéssel, hézagosan zárt sorú alakult ki. Az 50-es 60-as években több helyen a régi parasztporták utcai traktusát kockaházzá bővítették.

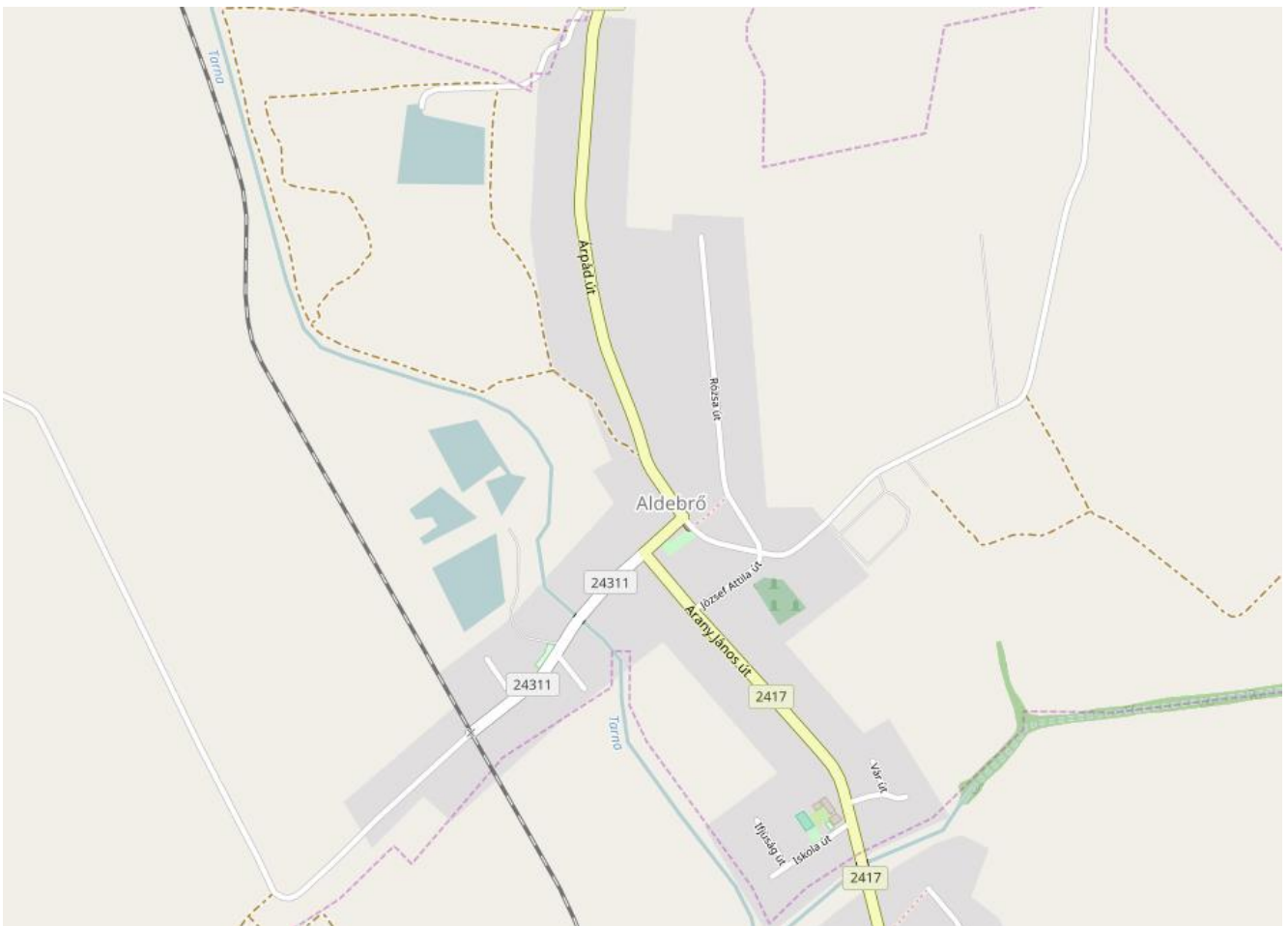

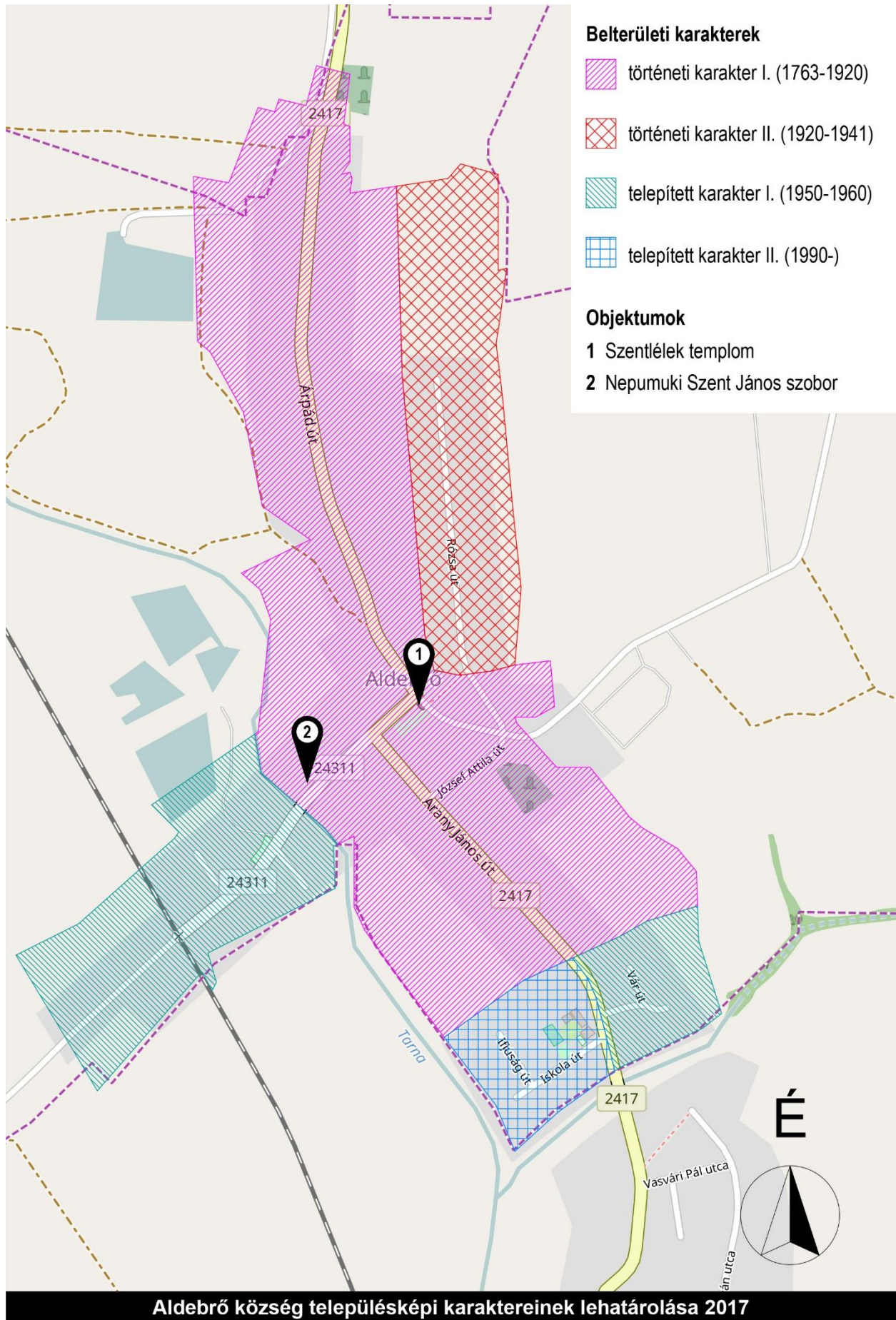
Második Katonai Felmérés (1806-1869)

Magyarország Katonai Felmérése (1941)

Openstreetmap 2017

JÓ PÉLDÁK TÖRTÉNETI I. KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRSZHEZ

A község lakóházainak hagyományos formája a kétosztatú, nyeregtetős, szarufás-torok-gerendás típus. Mind a néphagyomány, mind az irodalmi utalások azt valószínűsítik, hogy az ágasfás-szelemengerendás típus itt nem volt használatban. Mestergerenda még 1914-ig új házakba is készült, de a boldoganya ismeretlen. A tüzelőberendezések közül 1920-ig a szabadkéményes búboskemence volt általános és egyedül ismert. A fal építőanyaga emberemlékezet óta a vályog („mór téglá”), a sárból falazás egyéb technikájára csak uradalmi gazdasági épületekkel kapcsolatban emlékeznek. A tarnaszentmáriai fejtett követ és az égetett téglát csak 1890 óta használják. Tetőt szalmával és náddal az első világháború óta nem fednek. Még a század elején sok zindelytető volt, de 1940 körül ezt a cserép és a műpala kiszorította. A faoszlopos tornác korán, legkésőbb a XIX. sz. második felében megjelenik. A község lakóházait helybeliek mellett Feldebrő és Domoszló iparosai építették.

A kamrát, az istállót, a nyári konyhát és a dohány szárító pajtát gyakran a lakóházzal egy fedél alá építik, de ez a gazdasági épületsor a lakással szemben is elhelyezkedhet. Nagyobb gazdaságokban a dohánypajta az udvar hátsó végén, az istálló után, a lakóházzal egy vonalban emelkedik. A gabonás vermek ismeretlenek: a kamrában „hambár”-t építenek deszkából, vagy a sarkot fallal elrekesztik. A borospincéket vagy a lakóház alá, vagy azzal szemben, a kamra alá építik.

Valószínű, hogy a maga idejében korszerű telepítési elveknek tulajdoníthatóan nem voltak közkutak, mindenkinek a saját telkén („fontosán”) volt kútja. Mindössze az Új faluban van egy kút, melyre az az 5-6 család jár, amely ásatta. Az Új falu északi végén fekvő temetőt a hagyomány szerint 1810-ben, a kolerajárvány idején kezdték használni: nem akarták a sok halottat bevinni a falu közepén levő régi temetőbe. Van a faluban egy régi uradalmi csárda, de már csak utcai homlokzata érdemel említést.

Az 1960-as években a legtöbb portán az öregház „fej épületeként” megépültek a kockaházak, azonban ma is találunk szépszámmal tornácos régi házat is, melyet nem bővítettek a fenti módon.

JÓ PÉLDÁK TÖRTÉNETI II. ÁTALAKULÓ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZHEZ

A két világháború között épült ki a Rózsa utca. Ma már nem sokat őriz az eredeti hangulatából, de még most is találunk a 30-as éveket idéző épületeket.

JÓ PÉLDÁK TELEPÍTETT I. KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZHEZ

Az 50-es, 60-as években a vár utca és a Vörösmarty utca Tarnán túli része épült ki. Itt alapvetően kockaházias beépítést találunk.

JÓ PÉLDÁK TELEPÍTETT II. KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZHEZ

Aldebrő legújabbkori településrésze az Iskola utca környéke. Itt leginkább a 80-as évek, 90-es évek beépítését találjuk. A településrész az iskola közvetlen közelébe fejlődött ki, kertvárosi hangulatú utcákkal.

AJÁNLÁSOK, ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Ebben a fejezetben ajánlásokat teszünk a karakterre jellemző építészeti formavilág alapján.

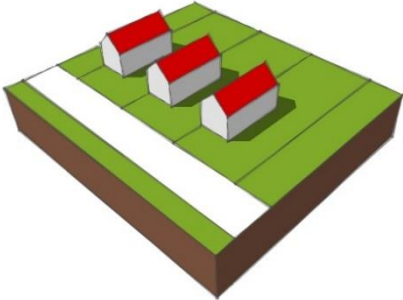
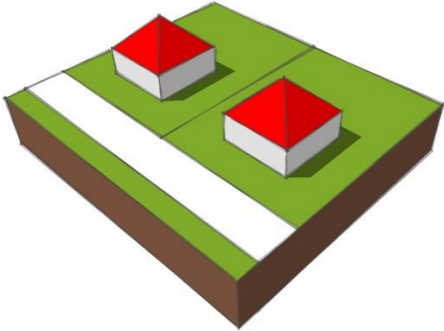
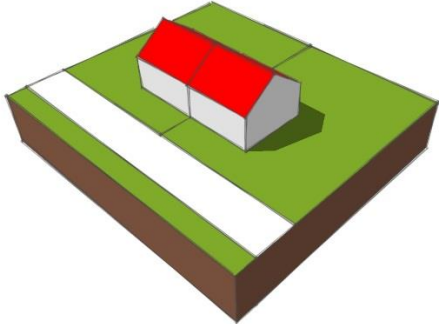
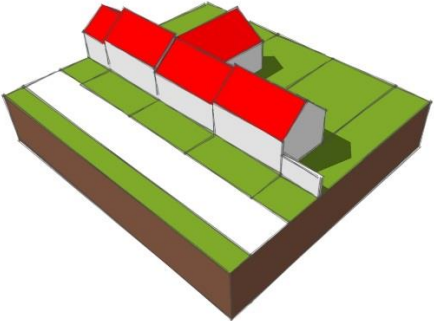
Az építészeti útmutató táblázatos formában ábrák segítségével mutatja be a karakterekre jellemző építészeti tulajdonságokat. Az ábrákhoz rövid szöveges leírást csatoltunk. Minden egyes karakter saját oszlopában jelezzük, hogy a karakterre összképe szempontjából javasolható-e az adott építészeti megoldás.

Az útmutató kizárólag ajánlásokat tartalmaz. Konkrét építészeti elképzelés esetén az illeszkedés szabályait megtartva el lehet térni tőle.

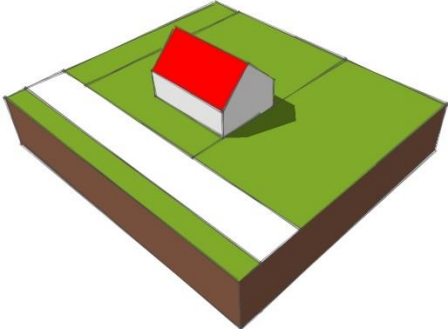
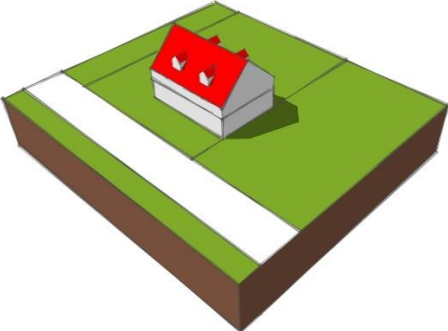
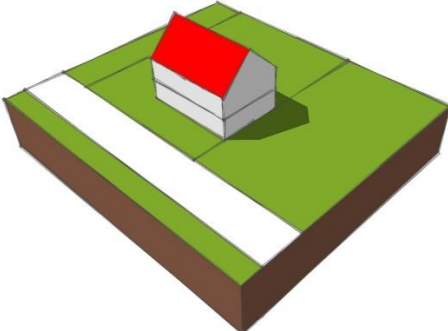
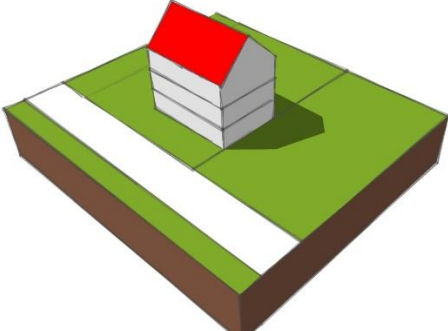
Jelmagyarázat:

- Történeti I. karakter
- Történeti II. karakter
- Telepített I. karakter
- Telepített II. karakter
- Mezőgazdasági birtokközpontok
- Üdülőházas karakter
- Településképileg ajánlott
- Településképileg nem javasolt
- Településképileg elfogadható
- Nem releváns karakter

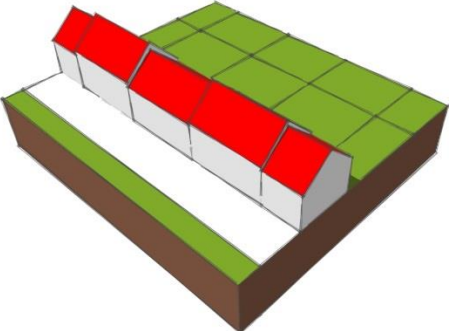
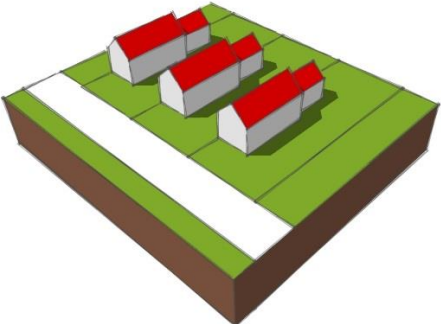
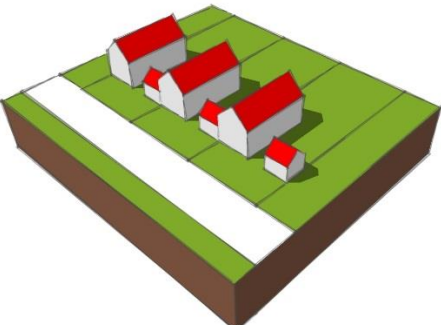
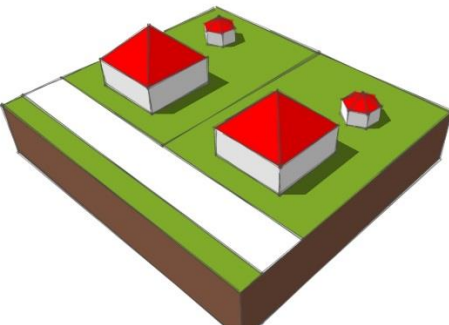
Beépítési mód

		karakterek:					
	oldalhatáron álló beépítés	✓	✓	✓	✓	●	-
	szabadon álló beépítés	✗	✗	✗	●	✓	-
	ikres beépítés	✗	✗	✗	✗	●	-
	zárt sorú beépítés	✗	✗	✗	✗	●	-

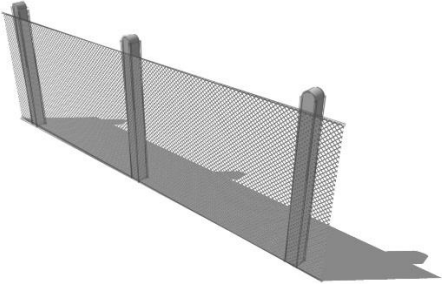

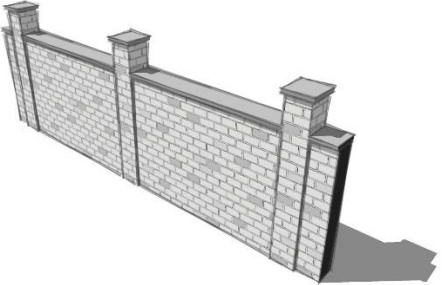
Szintszám

		karakterek:					
	földszintes beépítés	✓	✓	✓	●	✓	-
	földszint + tetőtér beépítés	●	✓	✓	✓	✓	-
	egy emeletes beépítés	✗	✗	●	●	●	-
	több emeletes beépítés	✗	✗	✗	✗	✗	-

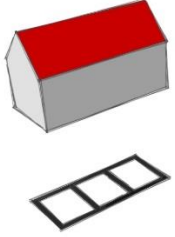
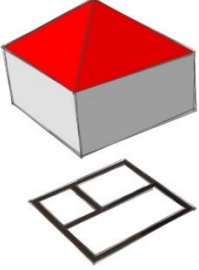
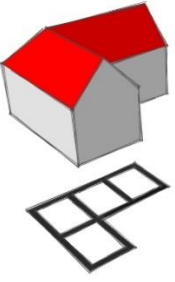
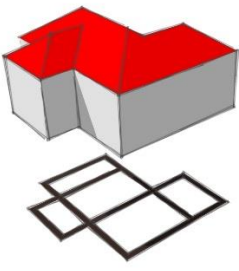
Mellék épületek, kerti építmények

		karakterek:					
	melléképület és kerti építmény nélkül	✓	●	✓	✓	●	-
	főépülettel összeépítve	✓	✓	✓	✓	●	-
	utcafronton külön építményként	✓	✓	●	●	●	-
	szabadon állóan külön építményként	✗	✗	●	●	●	-

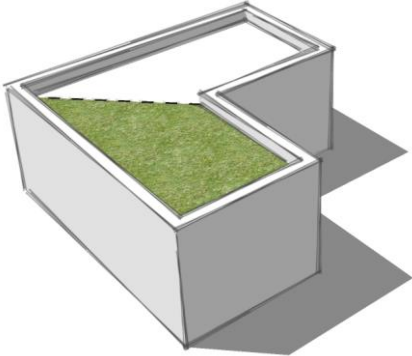
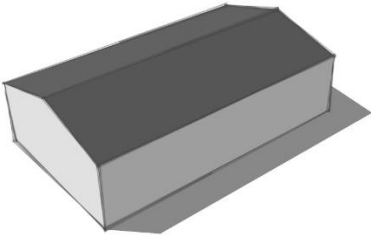
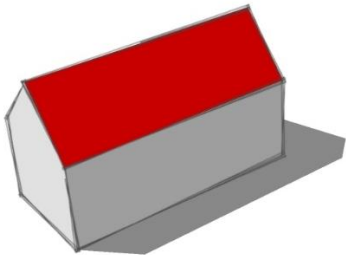
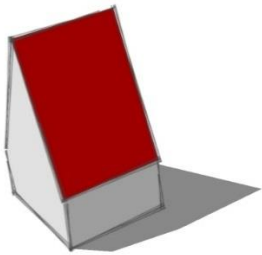
Kerítés kialakítások

		karakterek:					
	drótkerítés	✗	✗	✗	✗	✓	-
	léckerítés	✓	✓	✓	✓	●	-
	áttört kerítés lábazattal	✓	✓	✓	✓	●	-
	tömör fal kisméretű téglából vakolattal vagy anélkül	✓	✓	●	●	●	-

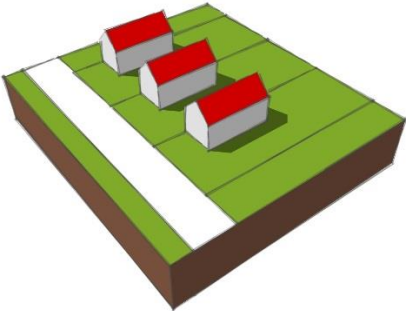
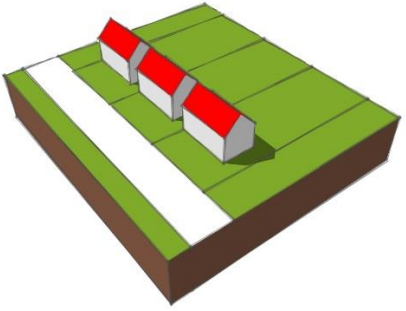
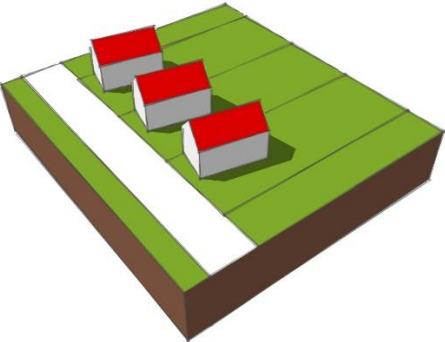
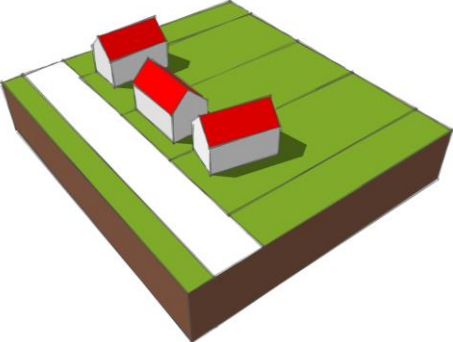
Tömegformálás

		karakterek:					
	egy traktusos tömeg	✓	✓	✓	✗	✓	-
	két traktusos tömeg	●	✓	✓	✓	●	-
	L alakú tömeg	✓	✓	●	✗	●	-
	szabálytalan tömegkontúr	✗	●	●	●	●	-

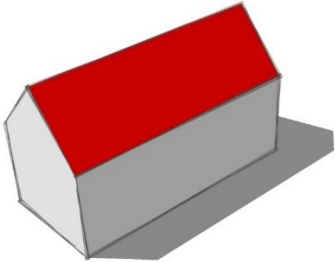
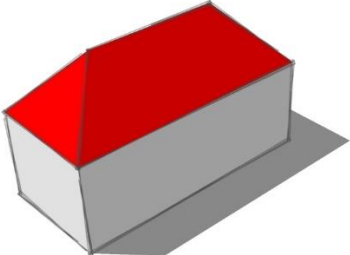
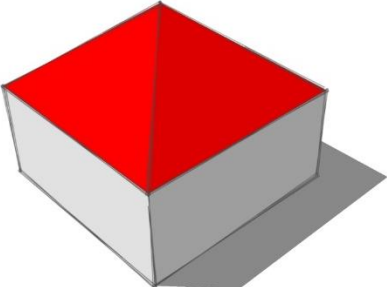
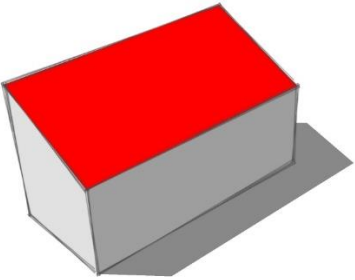
Tetőhajlás

		karakterek:					
	lapostető / zöldtető	✗	✗	✗	●	●	-
	alacsonyhajlású tető	✗	✗	✗	●	✓	-
	normálhajlású tető (35°-45°)	✓	✓	✓	✓	✓	-
	meredekhajlású tető	✗	●	●	●	●	-

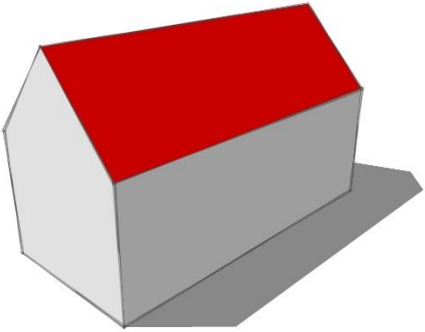
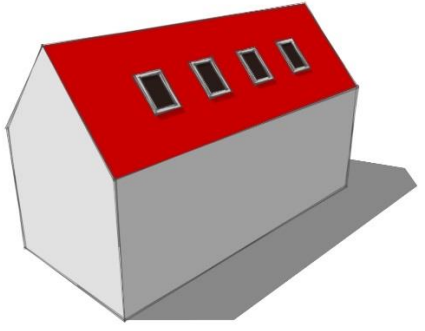
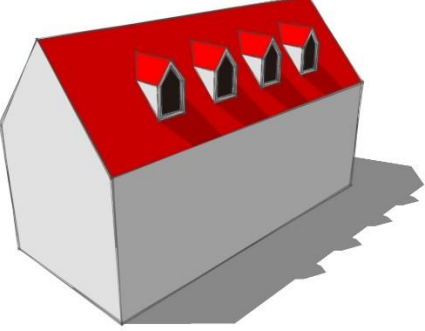
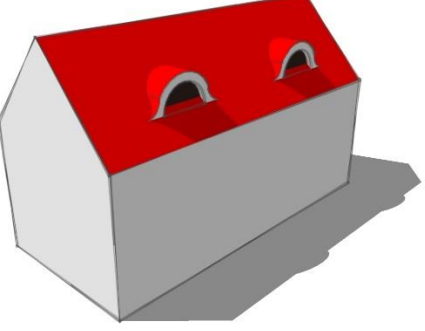
Tető gerinc irány

		karakterek:					
	utcára merőleges gerinc	✓	✓	✓	✓	●	-
	utcával párhuzamos gerinc	✓	✓	✓	●	●	-
	utcával szöget bezáró gerinc	✗	✗	●	●	●	-
	szabálytalan elrendezés	✗	✗	●	●	●	-

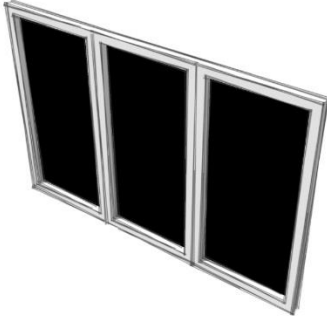
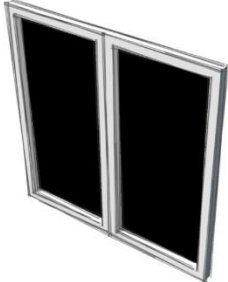

Tetőformák

		karakterek:					
	nyeregtető	●	✓	✓	✓	●	-
	kontyolt tető	✓	✓	✓	✓	●	-
	sátortető	●	●	●	●	●	-
	félnyeregtető	✗	✗	✗	✗	●	-

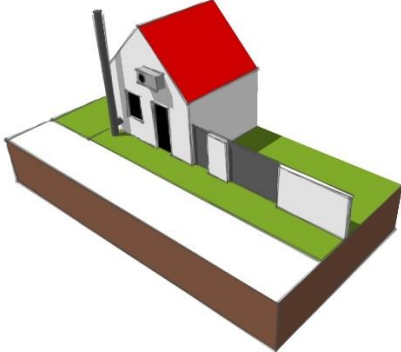
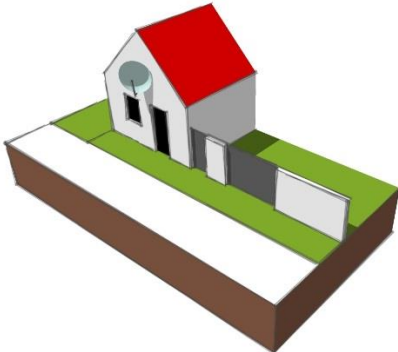
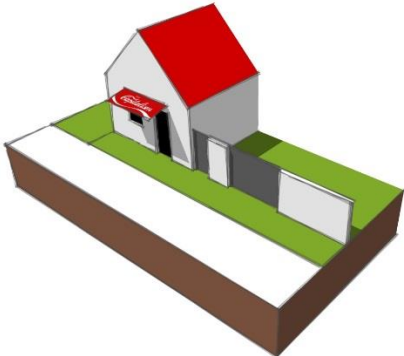
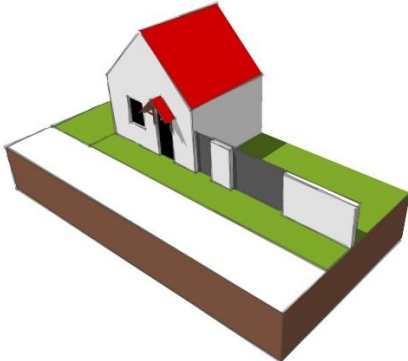
Tetőablakok

		karakterek:					
	nincs tetőablak	✓	✓	✓	●	●	-
	tetősíklablak	✓	✓	✓	✓	●	-
	állóablak	●	●	●	✓	●	-
	ökör szem ablak	●	✗	✗	●	●	-

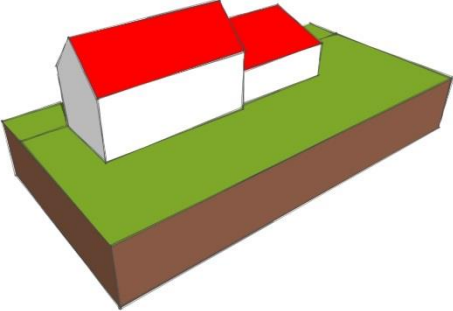
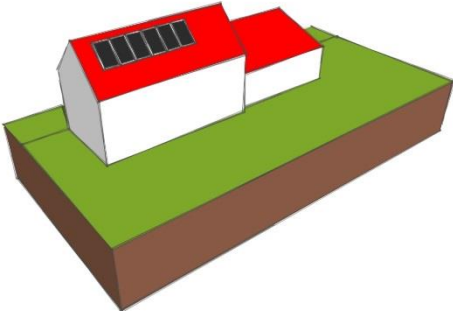
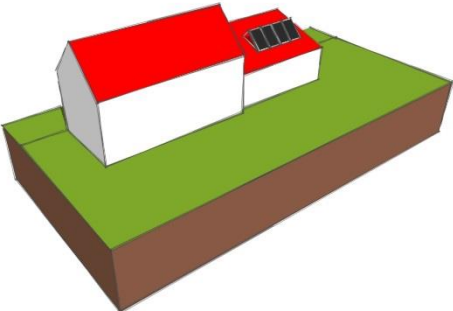
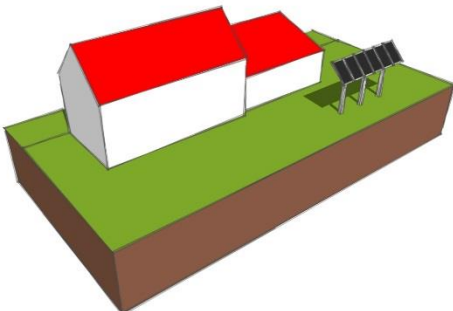
Ablakok

		karakterek:					
	hagyományos osztású ablak	✓	✓	✓	●	●	-
	három részre osztott ablak	●	●	●	●	●	-
	két részre osztott ablak	✓	✓	✓	✓	●	-
	osztás nélküli ablak	●	●	●	✓	●	-

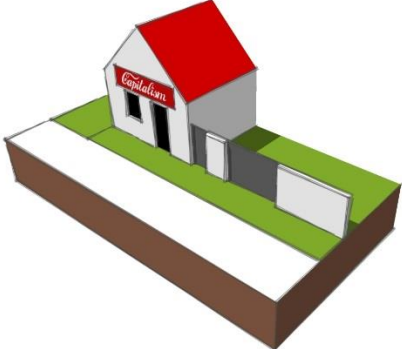
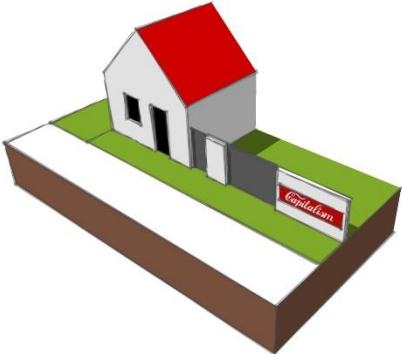

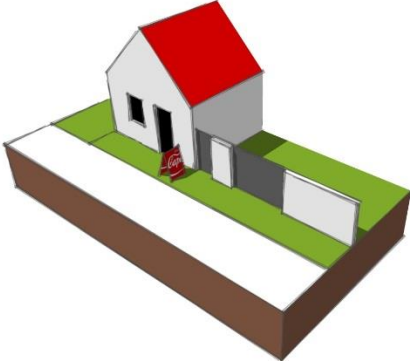
Utcai homlokzat

		karakterek:					
	gépészeti berendezés utcai homlokzaton	✗	✗	✗	✗	●	-
	telekommunikációs eszköz utcai homlokzaton	✗	✗	✗	✗	●	-
	napellenző utcai homlokzaton	●	●	●	●	●	-
	előtető utcai homlokzaton	●	●	●	●	●	-

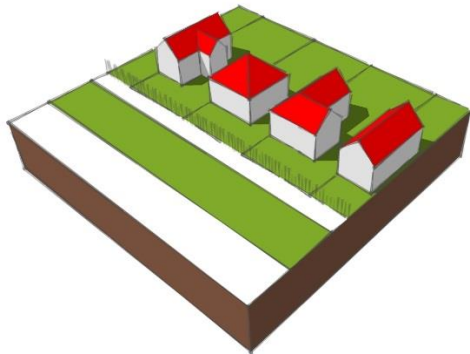
Napelem elhelyezés

		karakterek:					
	nincs napelem	✓	✓	✓	✓	✓	-
	napelem főépületen (közvetlenül a tetőfedésre szerelve, egy foltban elhelyezve)	●	●	●	●	✓	-
	napelem melléképületen	✓	✓	✓	✓	✓	-
	napelem külön alépítményen	✗	✗	✗	✗	●	-

Hirdetés elhelyezés

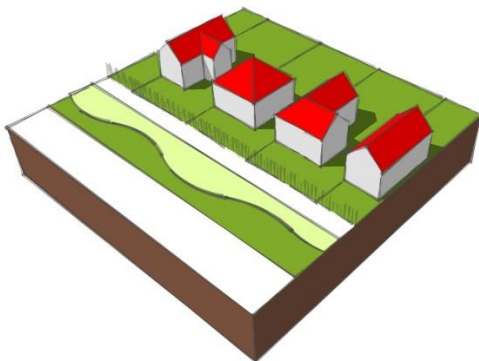
		karakterek:					
	hirdetés utcai homlokzaton	✓	✓	✓	✓	✓	-
	hirdetés kerítésen	✓	✓	✓	✓	✓	-
	hirdetés előkertben, oldalkertben	✗	✗	●	●	●	-
	kihelyezett mobil hirdetés	●	✓	✓	✓	✓	-

Ajánlások útmenti zöld sávok kialakítására (karaktertől függetlenül)

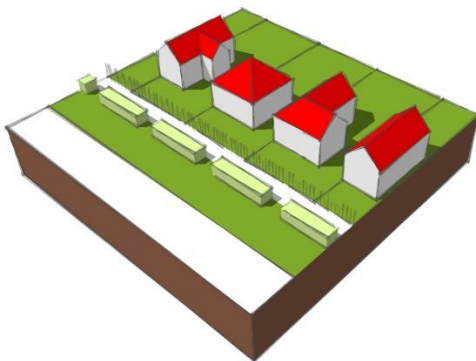
fűvesítés

szűk és nagyforgalmú utcák
esetében javasolt

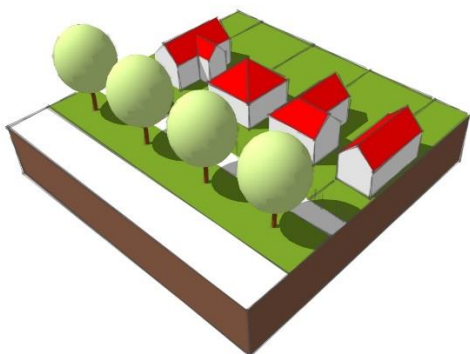
virágágyás

szűk, alacsonyforgalmú utcák
esetében javasolt

cserje, sövény

szélesebb vagy nagyforgalmú
utcák esetében javasolt

fasor

széles utcák esetében
javasolt

Cserjék, sövények és fasorok telepítésénél figyelembe kell venni a bűnmegelőzési szempontokat, valamint be kell tartani a tűzvédelmi előírásokat is. A telepítést továbbá befolyásolhatja a meglévő közművek elhelyezkedése. A Bükk Nemzeti Park által telepítésre javasolt és tiltott növények listáját a településképi rendelet tartalmazza.

Ajánlások homlokzati anyaghasználatra

	Történeti I.	Történeti II.
lábazat	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
homlokzat anyaga	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
homlokzat színe	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
tagozatok	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
nyílászárók	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
külső árnyékolók	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
oszlopok, pillérek	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
korlátok	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
ereszdeszka	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
oromfalak	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
ereszcsatorna	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
tetőfedés	kiselemes fedés	kiselemes fedés
kémények	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve

A kreatív gondolkodáson alapuló illeszkedést támogatva csak azon karakterek kapcsán teszünk konkrét ajánlást építőanyagokra, ahol az adott épületelem anyaghasználata karaktert befolyásoló tényező. Egyéb helyeken az illeszkedés szabályait megtartva javasolt a különböző építőanyagokat felhasználni.

Ajánlások homlokzati anyaghasználatra

	Telepített I.	Telepített II.
lábazat	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
homlokzat anyaga	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
homlokzat színe	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
tagozatok	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
nyílászárók	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
külső árnyékolók	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
oszlopok, pillérek	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
korlátok	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
ereszdeszka	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
oromfalak	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
ereszcsatorna	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve
tetőfedés	kiselemes fedés	kiselemes fedés
kémények	meglévőkhöz illeszkedve	meglévőkhöz illeszkedve

A kreatív gondolkodáson alapuló illeszkedést támogatva csak azon karakterek kapcsán teszünk konkrét ajánlást építőanyagokra, ahol az adott épületelem anyaghasználata karaktert befolyásoló tényező. Egyéb helyeken az illeszkedés szabályait megtartva javasolt a különböző építőanyagokat felhasználni.

Ajánlások homlokzati anyaghasználatra

	Mg. birtokközpontok
lábazat	meglévőkhöz illeszkedve
homlokzat anyaga	meglévőkhöz illeszkedve
homlokzat színe	meglévőkhöz illeszkedve
tagozatok	meglévőkhöz illeszkedve
nyílászárók	meglévőkhöz illeszkedve
külső árnyékolók	meglévőkhöz illeszkedve
oszlopok, pillérek	meglévőkhöz illeszkedve
korlátok	meglévőkhöz illeszkedve
ereszdeszka	meglévőkhöz illeszkedve
oromfalak	meglévőkhöz illeszkedve
ereszcsatorna	meglévőkhöz illeszkedve
tetőfedés	meglévőkhöz illeszkedve
kémények	meglévőkhöz illeszkedve

A TSZ központok a 90-es években felszámolásra kerültek, azonban az épületállomány megmaradt, újra hasznosítása folyamatban van illetve külterületeken újabb mezőgazdasági épületek is létesülhetnek, ezeknél az anyaghasználatnál az illeszkedés szabályait javasoljuk figyelembe venni, illetve külterületi természetben való építettségük okán az építésnél, átalakításnál, bővítésnél a kilátásvédelem, rálátásvédelem és tájvédelem szempontjait is javasoljuk figyelembe venni.

JÓ PÉLDÁK SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, REKLÁMHORDOZÓK, UTCANÉVTÁBLÁK

Településeink közterületeit meghatározó sajátos építményfajták, reklámhordozók és egyéb műszaki berendezések a települések fejlődési üteméhez képest rendkívül gyors változásokon esnek át. A technológiai fejlődés újabb, és újabb eszközök és hálózatok megjelenését eredményezi településeinken. A folyamatosan változó műszaki kialakítások miatt igen nehéz, vagy szinte lehetetlen feladat általánosan alkalmazható ajánlásokat tenni. Az utcaképben talán leginkább zavaró léghábeles hálózatok lehetőség szerinti összevonása mindenképpen javasolható, amíg a földkábeles vezetés általánossá nem válik. Majdnem mindenhol elmondható, hogy a sajátos építményfajták és egyéb műszaki berendezések elhelyezésénél kevés jó példát találunk. Ugyan ez a helyzet a reklámhordozók vonatkozásában is. Ez utóbbiak elhelyezésére korábbi fejezetekben karakterenként külön-külön ajánlásokat tettünk.

Közvilágítás, díszvilágítás (LoNNe ajánlások)

A fény hatással van a növényekre, állatokra és hasonlóan az emberekre is. Akár kis mennyiségű, rossz időben érkező fény is megzavarhatja az élőlények belső óráját, a hormonok termelését, vagy akár a teljes ökoszisztémát is károsan érintheti. A ragadozó-zsákmány kapcsolatok felborulhatnak és az éjszakai fajok növekvő mértékben elveszthetik életterületüket. Hosszú távon mindez a biológiai változatosságot is veszélyezteti.

A helyzet javítása érdekében a kutatók négy cselekvési javaslatot fogalmaztak meg.

El kell kerülni a hideg fehér fényű világítást, amely 500 nanométernél rövidebb hullámhosszúságú fényt tartalmaz: Ennek megfelelően 3000K alatti érték javasolt a kültéri világítás színhőmérsékletére.

A világítótestek emyőzése olyan legyen, hogy a fényt oda irányítsa, ahol arra szükség van: Megfelelő emyőzés esetén a kibocsátott fényt nem látjuk közvetlenül. A megfelelően irányított fény nem jut a gyalogosok, járművezetők szemébe, az épületek ablakai felé vagy éppen az égbolt irányába. A fényeknek - még a díszvilágítás esetén is - lefelé kell irányulniuk. Így például a talajszintbe épített fényvetőket, melyek felfelé sugároznak, el kell kerülni.

Az utcákat amennyire csak lehet egyenletesen, és amennyire csak lehet alacsony intenzitással világítsuk meg: Vidéki utakon a 0,3 cd/m² fénysűrűség elegendő, amely kb. 4 lux megvilágítással elérhető. Ez az EU útvilágítási szabványoknak (EN13201) megfelelő legalacsonyabb útosztály. Az EU szabványok gyakran sokszor erősebb megvilágítást ajánlanak, mint ami jelenleg a legtöbb európai településen megvalósult.

Igazítsák a kültéri világítást a tényleges használat idejéhez. Este 10 óra, vagy éjfél után jóval kevesebb fényre van szükség, ennek megfelelően a közvilágítás fénye csökkenthető. A megvilágítási szintek akár 50-80%-os csökkentése is lehetséges. A nem közcélú világítást teljesen ki kell kapcsolni, ha nincs arra közvetlen szükség.

forrás:

Világítástechnikai társaság

Óvjuk meg az éjszakát: Egy nemzetközi tudományos kutatóhálózat ajánlásai a kültéri világítás kapcsán

<https://goo.gl/wqxxqG>

Utcanévtábla

Az utcakép fontos eleme az utcanévtábla és a hárszám tábla, de a településen való tájékozódásban is kiemelkedő szerepe van. Ezért különösen fontos, hogy kialakításuk és elhelyezésük egységes elvek mentén történjen.

Az utcanévtáblát az épület sarkához minél közelebb kell elhelyezni. Az elhelyezés magasságának javasolt határértékei: 250-450 cm. Egyes övezetekben előfordulhat, hogy kerítésre kell felszerelni az utcanévtáblát, mert az épület fala messze esik a saroktól, de ez esetben is törekedni kell a legmagasabb elhelyezésre.

1. sor A közterület neve - 70mm verzálmagasság

Hárszám tábla

A hárszám táblát a bejáráshoz lehető legközelebb, attól jobbra (ritkábban balra vagy középen), 2-3 m-es magasságban kell elhelyezni. Szükség esetén lehetséges a hárszám tábla kapuszerkezetre vagy kerítésre való felszerelése is.

1. sor A közterület neve - 20mm verzálmagasság

2. sor A hárszám - 70mm verzálmagasság

Tipográfia

A táblák szöveges feliratának alapkövetelménye a jó olvashatóság. A táblákon az úgynevezett talpnélküli (sans-serif), groteszk betűtípusokkal kiírt információk olvashatók a legjobban. A táblák feliratai számára megfelelő betűtípusok pl. Helvetica, Frutiger, Gill, Arial. A tábla háttérének és a feliratának színe között határozott különbség, kontraszt legyen. A feliratok háttereként homogén felületet alkalmazunk. A feliratok határozott kontúrral készüljenek. A feliratokat középtengelyesen, minden sort középre zárva kell elhelyezni a táblákon.

Elrendezési vázlat:

